

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ФІНАНСИ

Робоча програма
для студентів спеціальності 075 "Маркетинг"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 336(07.034)

Ф59

Укладач В. М. Остапенко

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.
Протокол № 1 від 26.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Фінанси : робоча програма для студентів спеціальності
Ф59 075 "Маркетинг" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ре-
сурс] / уклад. В. М. Остапенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
2017. – 51 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за темами.
Вміщено плани лекцій, практичних занять; матеріали для закріплення знань
(завдання для самостійної роботи, контрольні запитання); критерії
оцінювання знань студентів; професійні компетентності, якими повинен
володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 075 "Маркетинг" першого
(бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 336(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Особливу роль у процесі становлення та розвитку держави відіграють фінанси. Фінанси є домінуючим інструментом реалізації державної політики в соціально-економічній сфері. Функціонування ринкової економіки в Україні супроводжується суттєвими змінами в побудові та стабілізації фінансової системи, зростанням ролі й ускладненням сутності та функцій фінансів, багатофакторністю та багатоваріантністю управління фінансовими ресурсами, впливом внутрішніх і зовнішніх чинників на рівень реалізації фінансової політики держави.

Питання вивчення, ефективного функціонування та вдосконалення фінансів завжди є актуальними і пріоритетними у складному механізмі державотворення. Вміння у необхідних обсягах і своєчасно мобілізувати, раціонально розподілити, ефективно й ощадливо використати фінансові ресурси на всіх рівнях економічного господарювання визначає ступінь задоволення та фінансового забезпечення суспільно необхідних потреб, рівень життя народу, зумовлюючи перспективи тенденцій і напрямів соціально-економічного розвитку держави. Важливою передумовою вирішення складних фінансово-господарських взаємин учасників економічних відносин є наявність у державі висококваліфікованих фахівців.

Тому ухвалення виважених і своєчасних рішень у сфері фінансів потребує професійної підготовки якісно нових кваліфікованих фахівців фінансово-економічного профілю на рівні світових стандартів, здатних забезпечити подальший розвиток економіки, та впровадження нових методів регулювання й управління нею.

Дисципліна "Фінанси" є базовою для підготовки спеціалістів економічного профілю усіх напрямів підготовки галузі знань "Управління та адміністрування". Вивчення навчальної дисципліни "Фінанси" обумовлене необхідністю формування у майбутніх фахівців системи знань з організації та функціонування фінансів на макrorівні як особливої форми суспільних відносин, підсистеми економічного базису, набуття практичних навичок у розбудові фінансової політики держави та дослідження теоретичних основ і практичної реалізації питань організації фінансів на мікро-рівні як базової сфери фінансової системи країни.

1. Опис навчальної дисципліни

Дисципліна "Фінанси" є однією з обов'язкових дисциплін підготовки бакалаврів з економіки. Він є складовою блоку фінансових навчальних дисциплін, дає студентам можливість набути базових знань для подальшого більш глибокого вивчення прикладних фінансових дисциплін, що розкривають конкретні питання організації фінансів у різних ланках і сферах фінансової системи.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до Положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою", проводиться згідно із навчальним планом для студентів денної форм навчання. Термін та тривалість вивчення дисципліни студентами регламентуються навчальним планом.

Таблиця 1.1

Опис навчальної дисципліни "Фінанси"

Показники	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань "Управління та адміністрування"	денна форма навчання
		Базова
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність 075 "Маркетинг"	Рік підготовки
		2-й
		Семестр
		4-й
		Лекції
		32 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: бакалавр	Практичні, семінарські
		32 год
		Самостійна робота
		82 год
		Вид контролю
		Екзамен
		4 год

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить – 78 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування компетентностей із теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**: вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку; теоретичних аспектів державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засад функціонування фінансової системи держави.

Предметом навчальної дисципліни є економічні відносини з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів у грошовій формі.

Відповідно до Освітньо-професійної програми спеціальності 075 "Маркетинг" у межах вивчення дисципліни "Фінанси" студенти набувають загальні компетентності (табл. 2.1).

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
Ф1	Здатність до абстрактного мислення, застосування методів наукового пізнання, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами	Визначати сутність предмета фінансової науки та фінансових категорій. Висвітлювати розвиток фінансової науки в історичному аспекті, пояснити сутність правових категорій, їх роль у фінансовій діяльності держави. Визначати сутність та взаємозв'язок показників, які характеризують фінансове становище країни, структури фінансів на макро та мікрорівнях.

1	2	3
Ф2	Здатність до застосовування загальнонаукових та фундаментальних знань у практичних ситуаціях, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, ухвалювати обґрунтовані рішення, знання та розуміння предметної області професійної діяльності	<p>Визначати структуру фінансових ресурсів, вміння використовувати теоретичний та методичний фінансовий інструментарій для діагностики стану фінансових систем.</p> <p>Проводити аналіз фінансового стану країни, використовуючи основні макроекономічні показники.</p> <p>Розраховувати та аналізувати показники Держбюджету.</p> <p>Визначати та здійснювати розрахунок доходів та видатків бюджету, їх структуру та динаміку.</p> <p>Розрахувати податкові нарахування, вартість фінансової операції</p>
Ф3	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій, пакетів прикладних програм, економіко-математичних методів та моделей із метою пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	<p>Здійснювати пошуку необхідної інформації з фінансових звітів, статистичних джерел тощо.</p> <p>Застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення, володіти інформаційними технологіями у сфері фінансів</p>
Ф4	Здатність до навчання, адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації	Опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансових систем
Ф5	Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні з метою обґрунтування управлінських рішень	Обирати більш ефективні напрями та обґрунтовані рішення у сфері фінансів. Нести відповідальність за результати професійної діяльності у сфері фінансів
Ф6	Здатність працювати в міжнародному середовищі	Визначати сутність фінансових операцій, їх умов на міжнародних ринках. Обирати методи адаптації та напрями використання міжнародних стандартів та нормативів у професійній діяльності

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів

1.1. Економічна сутність фінансів та їх роль у системі ринкових відносин.

Виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів.

1.2. Предмет вивчення науки про фінанси.

Сутність та предмет дослідження фінансової науки. Основні завдання і мета фінансової науки як метода пізнання фінансових відносин.

1.3. Функції фінансів.

Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Взаємозв'язок розподільчої і контрольної функцій.

1.4. Моделі фінансових відносин.

Зміст поняття "фінансові відносини". Особливості та основні принципи формування фінансових відносин. Стадії утворення та розподілу фінансових ресурсів.

Тема 2. Генезис та еволюція фінансової науки

2.1. Історичний аспект виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна категорія.

Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Історичний характер фінансів як об'єктивної економічної категорії.

2.2. Становлення та розвиток фінансової науки.

Етапи становлення фінансової науки. Фінансова наука як складова загальної теорії політичної економії. Основні представники фінансової науки та їх вклад в її розвиток.

2.3. Розвиток фінансової науки в Україні.

Становлення фінансової науки в Україні. Внесок українських учених у розвиток фінансової науки. Теоретично-змістовна спрямованість наукових досліджень представників української фінансової думки.

2.4. Сучасна фінансова наука.

Основні положення теорії суспільного добробуту. Дослідження про функціонування фінансів в умовах демократичного середовища. Характерні риси сучасної фінансової науки.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

3.1. Предмет і система фінансового права.

Предмет та методи фінансового права. Роль бюджетного, податкового, біржового та митного права у правовому регламентуванні фінансових відносин. Джерела фінансового права: Конституція України; Кодекси України, закони України, Укази Президента України, нормативно-правові

акти Кабінету Міністрів України і інших органів виконавчої влади у сфері фінансів.

3.2. Фінансова політика в межах економічної політики України.

Фінансова політика – складова економічної і соціальної політики держави. Основні завдання та принципи фінансової політики. Форми, види та типи фінансової політики. Складові фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Складові елементи фінансового механізму: сукупність форм і методів організації фінансових відносин.

3.3. Фінансова безпека держави.

Поняття фінансової безпеки держави. Зовнішні та внутрішні складові фінансової безпеки держави. Основні показники, які характеризують фінансову безпеку: величина внутрішнього і зовнішнього боргу, рівень інфляції, стійкість національної валюти, рівень дефіциту державного бюджету, сальдо платіжного балансу.

Тема 4. Податки. Податкова система

4.1. Соціально-економічна податкової системи.

Сутність та етапи розвитку системи оподаткування. Поняття та структура податкової системи. Історія становлення та особливості функціонування податкової системи України. Податковий Кодекс України. Регулювання відносин, які виникають у сфері справляння податків і зборів. Відповідальність за порушення податкового законодавства, повноваження і обов'язки посадових осіб під час здійснення податкового контролю.

4.2. Елементи оподаткування. Класифікація податків.

Основні характеристики податків. Функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі та непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Сутність та типи податкових ставок. Податкові пільги, переваги і недоліки їх застосування. Ухилення від сплати податків, його види і напрями. Податковий борг: поняття, причини виникнення та соціально-економічні наслідки.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система

5.1. Сутність і роль бюджету.

Сутність економічної категорії "бюджет". Економічне значення бюджету. Взаємозв'язок процесів формування бюджету з економічною і соціальною політикою. Функції бюджету. Територіальний, галузевий і соціальний напрями бюджетного перерозподілу вартості ВВП.

5.2. Поняття бюджетної класифікації

Визначення бюджетної класифікації. Джерела і методи формування доходів бюджету. Чинники та обмеження, що визначають структуру формування дохідної бази бюджету. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Податкові доходи бюджету. Неподаткові надходження та їхня роль у формуванні доходів бюджету. Зовнішні джерела надходжень до бюджету. Видатки бюджету. Склад видатків бюджету та чинники, що його визначають. Функціональний та економічний поділ видатків. Форми бюджетного фінансування.

5.3. Становлення та розвиток бюджетної системи України.

Регулювання бюджетних відносин відповідними законодавчими та нормативними актами. Бюджетний кодекс та його структура. Співвідношення бюджетної системи та бюджетного устрою. Сукупність принципів формування та функціонування бюджетної системи України. Бюджетний Складові бюджетної системи України, принципи її побудови. Критерії і порядок розмежування доходів і видатків між окремими рівнями бюджетної системи. Регламентування міжбюджетних відносин.

5.4. Місцеві бюджети.

Місцеві бюджети – основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Власні і закріплені доходи місцевих бюджетів. Роль місцевого оподаткування у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування. Видатки місцевих бюджетів. Принцип субсидіарності і його реалізація під час розмежування видатків між місцевими бюджетами різних рівнів. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Роль міжбюджетних трансфертів у збалансуванні місцевих бюджетів. Інструменти вертикального фінансового вирівнювання: дотації, субсидії, субвенції, гранти, спеціальні фонди і компенсаційні виплати.

5.5. Бюджетний дефіцит та державний борг.

Поняття бюджетного дефіциту. Види, причини виникнення та наслідки бюджетного дефіциту. Сутність державного кредиту, його призначення і роль. Внутрішні та зовнішні державні запозичення. Напрями використання коштів, отриманих від державних запозичень: фінансування дефіциту бюджету, формування валютних резервів центрального банку, фінансування інвестиційних проектів. Ефективність державних кредитних запозичень. Державний борг, причини його виникнення і зростання. Обмеження граничного рівня державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Методи управління державним боргом.

Тема 6. Корпоративні фінанси

6.1. Поняття та форми суб'єктів господарювання.

Юридичні форми організації підприємництва та капіталу: індивідуальне підприємництво, товариства (партнерства), акціонерні товариства, державні підприємства. Вплив форми організації підприємництва на формування фінансових ресурсів і капіталу суб'єктів господарювання, на управління їх фінансовою діяльністю.

6.2. Сутність і призначення фінансів суб'єктів господарювання.

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Характер, напрями і форми фінансових відносин підприємницьких структур. Взаємозв'язок і взаємозалежність фінансів на мікро- та макрорівнях. Капітал корпорації, його структура. Акціонерний і позичковий капітал. Структура капіталу і ризик. Оптимізація структури капіталу – збільшення ринкової вартості в разі мінімальної ціни капіталу. Оборотний (працюючий) капітал корпорації, його склад. Джерела фінансування.

6.3. Формування ресурсів фінансовими установами.

Особливості організації фінансів банківських установ. Принципи та завдання фінансової діяльності банків. Формування фінансових ресурсів небанківських фінансових установ.

6.4. Фінанси бюджетних установ та організацій.

Основні характеристики бюджетних установ. Джерела формування фінансових ресурсів бюджетних установ та організацій. Сутність та принципи кошторисно-бюджетного фінансування бюджетних установ.

6.5. Фінанси неприбуткових підприємств.

Сутність фінансів неприбуткових організацій. Організація фінансової діяльності неприбуткових організацій. Джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів неприбуткових підприємств.

Тема 7. Фінансовий ринок

7.1. Сутність фінансового ринку та його структура.

Зміст фінансового ринку та принципи його функціонування. Характерні особливості фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Грошові потоки та значення фінансового ринку у фінансовій системі держави.

7.2. Суб'єкти фінансового ринку.

Класифікація суб'єктів фінансового ринку. Функції учасників фінансового ринку. Система взаємодії суб'єктів ринку цінних паперів.

7.3. Характеристика об'єктів фінансового ринку.

Поняття та структура об'єктів фінансового ринку. Класифікація та характеристика основних інструментів фінансового ринку.

7.4. Державне регулювання фінансового ринку.

Необхідність фінансового регулювання фінансового ринку на етапі становлення його функціональної системи. Органи державного регулювання фінансового ринку. Методи та напрями регулювання на фінансовому ринку. Регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів. Роль саморегулюючих організацій на ринку цінних паперів.

Тема 8. Страхування. Страховий ринок

8.1. Економічна необхідність, сутність та функції страхування.

Необхідність і роль страхування у забезпеченні соціально-економічного розвитку. Економічна природа, сутність та особливості страхування. Передумови та етапи розвитку страхових відносин. Об'єкти та суб'єкти страхування. Характеристика функцій страхування. Принципи обов'язкового та добровільного страхування.

8.2. Види страхування.

Сфери страхової справи: страхування; співстрахування; перестраховування. Основні підходи до класифікації страхування. Класифікація страхування. Форми обов'язкового страхування в Україні та основні його характеристики. Принципи обов'язкового страхування. Системи страхування.

8.3. Сутність страхового ринку.

Характеристика фінансових відносин. Структура страхового ринку. Державне регулювання страхової діяльності.

Тема 9. Міжнародні фінанси

9.1. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.

Економічний зміст та суб'єкти міжнародних фінансів. Етапи розвитку міжнародних фінансів. Міжнародні фінанси як система. Функції міжнародних фінансів. Валютно-фінансові потоки та їх напрями між суб'єктами міжнародних, взаємозв'язки в системі міжнародних фінансів. Класифікація валютно-фінансових потоків.

9.2. Загальна характеристика світового фінансового ринку та його структури.

Об'єктивна необхідність та економічна сутність міжнародного фінансового ринку. Загальна характеристика та особливості формування міжнародного фінансового ринку. Схема і структура міжнародного фінан-

сового ринку. Інституційна структура фінансового ринку. Учасники ринку їх функції та цілі.

9.3. Міжнародні фінансові інститути.

Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів. Світовий фінансовий ринок. Міжнародні фінансові організації і міжнародні фінансові інституції. Основні програми та механізми фінансування. Діяльність міжнародних фінансових інститутів та організацій в Україні.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

10.1. Роль фінансового менеджменту.

Економічний зміст та призначення фінансового менеджменту. Сутність, мета і завдання фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Органи управління державними фінансами, розмежування функцій і повноважень між ними. Координація управління державними фінансами. Процедури і технології прийняття управлінських рішень у сфері державних фінансів.

10.2. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.

Фінансові рішення: прийняття та реалізація. Процес розроблення та реалізації фінансових рішень. Теорії ухвалення рішень. Механізм реалізації фінансового менеджменту.

10.3. Система забезпечення фінансового менеджменту.

Організаційне та інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Управління активами суб'єктів господарювання. Оптимізація структури та вартість капіталу підприємства. Фінансовий аналіз діяльності підприємства. Системи і методи фінансового планування. Система внутрішнього фінансового контролю та контролінгу.

4. Структура навчальної дисципліни

Під час вивчення навчальної дисципліни студент повинен ознайомитись як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок навчальної дисцип-

ліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекційні	практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
<i>Тема 1.</i> Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	10	2	2	–	6
<i>Тема 2.</i> Генезис та еволюція фінансів	10	2	2	–	6
<i>Тема 3.</i> Фінансове право і фінансова політика	16	4	4	–	7
<i>Тема 4.</i> Податки. Податкова система	16	4	4	–	8
<i>Тема 5.</i> Бюджет. Бюджетна система	16	4	4	–	8
<i>Тема 6.</i> Корпоративні фінанси	16	4	4	–	8
<i>Тема 7.</i> Фінансовий ринок	16	4	4	–	8
<i>Тема 8.</i> Страхування. Страховий ринок	16	4	4	–	8
<i>Тема 9.</i> Міжнародні фінанси	10	2	2	–	7
<i>Тема 10.</i> Фінансовий менеджмент	10	2	2	–	6
<i>Підготовка до екзамену</i>	10	–	–	–	10
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	–	–	2	–
<i>Екзамен</i>	3	–	–	2	–
Усього годин за дисципліною	150	32	32	4	82

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 5.1).

Перелік тем практичних занять

Тема	Назва теми практичного заняття	Кількість годин	Література
Тема 1	Вирішення практичних завдань щодо визначення основ теорії фінансової науки, закономірностей її законів	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22]
Тема 2	Вирішення практичних завдань щодо визначення основних передумов становлення та виокремлення фінансової науки	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22]
Тема 3	Вирішення практичних завдань щодо визначення елементів, суб'єктів та об'єкта фінансового права	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22; 23 – 28]
Тема 4	Вирішення практичних завдань щодо визначення податку на прибуток, податку на додану вартість	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [18; 24; 25]
Тема 5	Виконання практичних завдань щодо розрахунку показників виконання місцевих бюджетів за видатками та доходами, визначення показників бюджетної безпеки	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [12; 21; 23; 26]
Тема 6	Вирішення практичних завдань щодо проведення аналізу чинників, які впливають на порядок формування фінансових ресурсів та статутного капіталу підприємства	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [13; 16; 20; 21]
Тема 7	Визначення особливостей та пріоритетних напрямів розвитку фінансового ринку в Україні. Впровадження передового міжнародного досвіду функціонування фінансового ринку в практику України	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [11; 14; 21; 22; 27; 28]
Тема 8	Виконання практичних завдань щодо визначення розміру страхового відшкодування	4	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 19; 27]
Тема 9	Визначення сутності, принципів функціонування та складових міжнародних фінансів. Визначення об'єктів. Визначення суб'єктів міжнародних фінансів. Обґрунтування напрямків системи руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [15; 21]
Тема 10	Аналіз доцільності фінансових та реальних інвестицій. Визначення особливостей врахування чинника часу під час інвестування	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [11; 14; 16; 21; 28]
Разом годин за змістовими модулями		32	

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Тема 3. Податки. Податкова система

Рівень 1. Підприємство виробило і реалізувало 8 000 пляшок алкогольних напоїв із вмістом спирту 40 %, місткість однієї пляшки – 0,5 л. Визначити суму акцизного податку, яку необхідно сплатити підприємству – виробнику алкогольних напоїв, якщо ставка акцизного податку за 1 л 100 % спирту становить 70,53 грн.

Рівень 2. Визначте податок на прибуток ПАТ "Світанок" (займається виробництвом кисломолочних продуктів) за 1-й квартал 2017 р., якщо в даному звітний періоді були здійснені наступні господарські операції:

03.01. у ТОВ "Агросвіт" для виробництва сиру придбано молоко на суму 5 800 грн (без ПДВ);

02.02. одержано аванс від ЧП "Фуршет" в сумі 17 250 грн (в т. ч. ПДВ) за партію сирів, яка підлягає реалізації у березні;

03.03. реалізовано сири ЧП "Фуршет". Дохід від реалізації сирів склав 36 500 грн (в т. ч. ПДВ);

заробітна плата робітників, зайнятих на ділянці виробництва – 14 200 грн;

загальновиробничі витрати, які відносяться на собівартість виготовленого сиру – 1 834 грн;

витрати на збут – 1 215 грн;

амортизація основних засобів – 1 523,7 грн;

23.03. ПАТ "Світанок" сплачено 17 420 грн в погашення основної суми боргу за користування кредитом.

Рівень 3. Розрахуйте податок із доходів фізичних осіб на заробітну плату працівників ТОВ "Бета" станом за квітень 2017 р., використовуючи штатний розпис підприємства. Визначити розмір нарахувань по ПДФ та ЄСВ, який сплатить ТОВ "Бета" за квітень 2017 р.

Таблиця 5.2

Штатний розпис

№	ПІБ	Посада	Місячний оклад, грн
1	Гришак П. М.	Заступник директора	10 000
2	Хоменко Г. В.	Гол. бухгалтер	9 000
3	Коваль М. К.	Менеджер з продажу	4 800
4	Зієнко П. І.*	Менеджер з поставок	4 000
5	Опришко М. В.	Сторож	1 000

*Примітка**. Зієнко П. І. – самотня матір двох неповнолітніх дітей.

Тема 4. Бюджет. Бюджетна система

Рівень 1. Потенційний рівень ВВП в Україні в 2017 році становить 700 млрд грн. Реальний ВВП дорівнює 660 млрд грн. Сума податкових надходжень до державного бюджету становить 60 % від обсягу ВВП. Державні витрати на товари та послуги дорівнюють 250 млрд грн. Трансферні платежі (з бюджету державного до місцевих) становлять 200 млрд грн. Державний борг України становить 2 000 млрд грн. Ставка відсотка з обслуговування боргу складає 25 % річних. Рівень цін дорівнює 1. Визначте, що спостерігається в економіці країни: дефіцит чи надлишок державного бюджету. Розрахуйте його розміри та проаналізуйте бюджетну безпеку? Як зміниться сальдо державного бюджету в умовах повної зайнятості.

Рівень 2. Використовуючи взаємозв'язок між показниками, визначити рівні доходів Зведеного бюджету держави за 2013 – 2017 рр., яких немає в наведеній нижче табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Зведений бюджет держави за 2013 – 2017 рр.

Роки	Доходи бюджету, млн грн.	Ланцюгові показники динаміки показників бюджету			
		абсолютний приріст	темپ росту, %	темп приросту, %	абсолютне значення 1 % приросту
2013	20689,9	–	–	–	–
2014	?	?	146,1	?	?
2015	?	?	?	2,86	?
2016	?	3960,4	?	?	?
2017	?	?	?	49,4	?

Рівень 3. За допомогою показників табл. 5.4 здійснити оцінювання боргового фінансування дефіциту державного бюджету України.

Таблиця 5.4

Динаміка обсягу запозичень та погашень запозичень фінансування дефіциту державного бюджету України

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1. Обсяг запозичень, млн грн із них:			
Внутрішні	4 573	32 118,6	73 069,5
Зовнішні	7 864,6	7 197,9	19 807,9
2. Обсяг погашення запозичень, млн грн, із них:			
Внутрішні	3 366,8	4 659,7	18 518,0
Зовнішні	5 103,8	3 368,5	13 929,7
3. ВВП, млн грн	545 153	721 731	949 056
4. Доходи державного бюджету, млн грн	1 718	2 199	2 979

Тема 6. Корпоративні фінанси

Рівень 1. Визначте чистий фінансовий результат діяльності підприємства за такими даними:

- дохід від реалізації продукції – 90 тис. грн;
- собівартість реалізованої продукції – 40 тис. грн;
- адміністративні витрати – 8 тис. грн;
- витрати на збут – 11 тис. грн;
- інші операційні витрати – 3 тис. грн;
- фінансові витрати – 10 тис. грн.

Рівень 2. Визначте балансовий прибуток, загальну рентабельність підприємства за такими даними:

- вартість товарної продукції у звітному періоді – 1 200 тис. грн;
- залишки продукції на початок звітного періоду – 150 тис. грн;
- залишки товарної продукції на кінець звітного періоду – 85 тис. грн;
- собівартість реалізованої продукції – 940 тис. грн;
- ліквідаційна вартість зношеного обладнання – 45 тис. грн;
- залишкова вартість обладнання – 30 тис. грн;
- надходження боргів, списаних раніше як безнадійні – 18 тис. грн;
- збитки від пожежі – 14 тис. грн;
- середньорічна вартість основних виробничих фондів – 850 тис. грн;
- середньорічна вартість оборотних коштів – 280 тис. грн.

Рівень 3. На основі наведених даних (табл. 5.5) визначте показники ділової активності підприємства.

Таблиця 5.5

Показники діяльності підприємства

Показник	На початок року	На кінець року
Оборотні активи, у т. ч.:	18 276	16 950
дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	530	253
дебіторська заборгованість за розрахунками	5 190	886
Поточні зобов'язання та забезпечення, у т. ч.:	5 016	4 306
поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	5 016	4 306
Баланс	74 537	72 491

Чистий дохід від реалізації продукції – 87 014 тис. грн; собівартість реалізованої продукції – 84 345 тис. грн; чистий фінансовий результат (збиток) – 1 280 тис. грн.

Тема 9. Міжнародні фінанси

Рівень 1. Визначте крос-курс шведської крони до норвезької крони SEK/NOK за умови якщо: SEK/USD = 0,1524; NOK/USD = 0,1690.

Рівень 2. Визначте крос-курс EURO до чеської крони CZK, з огляду на їх курси до гривні, у банку А та банку Б. Укажіть, який банк пропонує більш вигідні умови конвертації валюти.

Таблиця 5.6

Значення показників конвертації валюти

Показник		Значення показника
Банк А	EUR/UAN	16,3668
	UAN/CZK	1,6759
Банк Б	EUR/UAN	16,4437
	CZK/UAN	0,5940

Рівень 3. Розрахуйте вартість СДР (СДР) на 01.02.2016 р., якщо курс СДР на 31.01.2016 р. склав 2,48 дол. США. Курси валют на 01.02.2016 р. до долара становлять 0,97 євро; 104 єни; 0,94 фунтів стерлінгів.

Таблиця 5.7

Вихідні дані

Валюта	Частка валюти в кошику	Курси валют до долара			
		31.10.15	30.11.15	31.12.15	31.01.15
Долар США	41,73	1	1	1	1
Євро	30,93	1,12	1,17	1,02	1,15
Фунт стерлінгів	10,92	1,07	1,23	0,85	1,24
Єна	8,33	110	100	95	98
Юань	8,09	6,92	7,02	6,95	6,86

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студент виконує самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначають навчальним планом, він становить 55 % (82 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних занять; підготовку до виступу із доповідями; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; написання творчого завдання за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану проблематику; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведено в табл. 6.1.

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми її контролю**

Назва теми дисципліни	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
<i>Тема 1.</i> Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми. Вибір теми творчого завдання	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22]
<i>Тема 2.</i> Генезис та еволюція фінансів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до експрес-опитування на лекції. Виконання домашнього завдання	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22]
<i>Тема 3.</i> Фінансове право і фінансова політика	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук теоретичного та аналітичного матеріалу за темою творчого завдання	7	Проведення експрес-опитування, перевірка домашнього завдання	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [21; 22; 23 – 28]
<i>Тема 4.</i> Податки. Податкова система	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання домашнього завдання. Підготовка до письмової контрольної роботи. Виконання творчого завдання	8	Перевірка домашнього завдання. Написання письмової контрольної роботи	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [18; 24; 25]
<i>Тема 5.</i> Бюджет. Бюджетна система	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання творчого завдання	8	Перевірка творчого завдання, проведення експрес-опитування	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [12; 21; 23; 26]
<i>Тема 6.</i> Корпоративні фінанси	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання домашнього завдання	8	Презентація результатів	Основна: [1 – 9]. Додаткова [13; 16; 20; 21]
<i>Тема 7.</i> Фінансовий ринок	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання домашнього завдання. Підготовка до експрес-опитування	8	Перевірка домашнього завдання, проведення експрес-опитування	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [11; 14; 21; 22; 27; 28]
<i>Тема 8.</i> Страхування. Страхувальний ринок	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до письмової контрольної роботи	8	Проведення письмової контрольної роботи	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 19; 27]

1	2	3	4	5
Тема 9. Міжнародні фінанси	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до колоквиуму	6	Проведення підсумкового колоквиуму	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [15; 21]
Тема 10. Фінансовий менеджмент	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [11; 14; 16; 21; 28]
Підготовка до екзамену		10		
Усього		100		

Принципове значення в процесі підготовки з економічних дисциплін має активне залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Під активним навчанням розуміється таке навчання, в якому студент виступає суб'єктом пізнавальної діяльності, активною особистістю в процесі самостійного здобування знань, умінь і навичок та професійного самовизначення. Самостійна робота є невід'ємною частиною навчального процесу. Самостійна робота студентів із навчальної дисципліни "Фінанси" полягає у вивченні й опрацюванні навчально-методичної та періодичної літератури; законодавчих і нормативних актів та у виконанні навчальних завдань під час підготовки до практичних занять, поточного та семестрового контролю.

До основних видів самостійної роботи студентів належать:

1) підготовка до поточних аудиторних занять:

опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, що передбачає вивчення лекцій, обов'язкової та додаткової літератури;

вивчення окремих тем та питань, які передбачено для опрацювання;

підготовка до практичних занять, яка проводиться відповідно до планів тем практичних занять (див. табл. 6.1), питаннями для самостійного опрацювання на основі вивчення лекційного матеріалу;

самостійно здійснює систематизацію вивченого матеріалу перед написанням модулів та іспитом, а також інших тем і питань для самостійного опрацювання, які включено до програми дисципліни;

2) пошуково-аналітична робота, яка полягає у виконанні творчого завдання.

6.1. Питання для самостійного опрацювання

Тема 1. Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів

1. Яким чином розвиток держави і товарно-грошових відносин впливають на розвиток фінансів?
2. Роль фінансів у забезпеченні умов економічного зростання держави.
3. Які існують точки зору щодо функцій фінансів?
4. Що розуміють під поняттям публічні фінанси?

Тема 2. Генезис та еволюція фінансової науки

1. Вплив буржуазних революцій на державні фінанси.
2. Поява соціального страхування, його розвиток.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

1. Охарактеризуйте розвиток фінансового законодавства в Україні.
2. Які завдання фінансової політики України на сучасному етапі?
3. Яке значення має фінансова політика для забезпечення фінансової стабільності в державі?
4. Охарактеризуйте державні фінанси у регулюванні економіки.
5. Охарактеризуйте проблеми державних фінансів в Україні.

Тема 4. Податки. Податкова система

1. Податкова система унітарної і федеративної держави.
2. Податковий кодекс України – крок до підвищення фіскальної і регулюючої функцій податків.
3. Призначення і види мита. Митна політика і митні союзи.
4. Офшорні зони. Антиофшорне законодавство.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система

1. Які засади покладено в основу розмежування видатків і доходів між державним та місцевими бюджетами?
2. Зміни до Бюджетного кодексу України, їх необхідність.
3. Фінансування з державного бюджету видатків на соціальний захист населення, заклади соціально-культурної сфери, народне господарство, оборону і державне управління: проблеми та необхідність.

4. Якими фінансовими ресурсами розпоряджаються органи місцевого самоврядування?
5. Наслідки бюджетного дефіциту: ефект Патінкіна, ефект Танзі.
6. Форми внутрішніх державних позик.
7. Державний борг України: механізм його обслуговування і фінансова безпека держави.

Тема 6. Корпоративні фінанси

1. Організація фінансової діяльності корпорацій.
2. Оптимальна структура капіталу корпорації.
3. Ефективність проведення дивідендної політики корпорації.

Тема 7. Фінансовий ринок

1. Аналіз діяльності фінансових посередників в Україні та світі.
2. Аналіз основних біржових індексів в Україні та світі.

Тема 8. Страхування. Страховий ринок

1. Дайте характеристику фінансових відносин страхових компаній.
2. Зміст державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.
3. Який стан розвитку страхового ринку в Україні на сучасному етапі?
4. Доведіть необхідність створення державних цільових фондів.

Тема 9. Міжнародні фінанси

1. Сутність і призначення міжнародних фінансів
2. Охарактеризуйте міжнародні фінансові потоки.
3. Охарактеризуйте завдання міжнародних організацій, джерела формування їх фінансові ресурси
4. Визначте проблеми і протиріччя інтегрування України у світову фінансову систему.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

1. Загальна характеристика фінансових планів.
2. Принципи та сфера застосування аудиту як вид незалежного фінансового контролю.
3. Функції контролюючих органів в Україні.

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів

1. Предмет науки про фінанси.
2. Категоріальний та понятійний апарат у фінансовій науці.
3. Історична, економічна та вартісна сутність категорії "фінанси".

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

1. Зародження і розвиток фінансів за часів рабовласництва.
2. Доходи і видатки феодальної держави. Фінанси середньовічних міст.
3. Фінансові аспекти первісного накопичення капіталу.
4. Фінанси капіталістичних держав XVIII – XIX століття.
5. Фінанси в індустріальній економіці.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

1. Поняття і предмет фінансового права, його джерела.
2. Фінансова політика як важлива складова економічної і соціальної політики.
3. Мета і завдання фінансової політики.
4. Типи і складові фінансової політики, їх характеристика.
5. Ефективність фінансової політики.
6. Фінансова безпека держави.

Теми 4. Податки. Податкова система

1. Економічний зміст податків та їх призначення.
2. Історична ретроспектива розвитку податків.
3. Класичні елементи податків та визначені податковим законодавством.
4. Класифікація податків, їх характеристика.
5. Податкова система: поняття і основи побудови.
6. Співвідношення прямого і непрямого оподаткування.
7. Податковий кодекс України.
8. Податкові пільги, їх види, переваги і недоліки їх застосування.
9. Податковий борг: сутність, причини та наслідки.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система

1. Бюджет як економічна категорія, його функції і призначення.
2. Джерела і методи формування доходів бюджету.
3. Склад видатків бюджету та чинники, що його визначають.
4. Бюджетний устрій і бюджетна система.
5. Бюджетний процес і його етапи.
6. Міжбюджетні відносини, їх регулювання.
7. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування.
8. Поняття бюджетного дефіциту, причини виникнення і наслідки.
9. Економічна сутність і роль державного кредиту, його види і форми.
10. Державний борг, його формування та управління.

Тема 6. Корпоративні фінанси

1. Фінанси суб'єктів мікрорівня.
2. Вплив організаційно-правової форми на формування і використання грошових надходжень юридичних осіб.
3. Доходи і витрати суб'єктів мікрорівня.
4. Корпоративні фінанси та особливості їх функціонування.

Тема 7. Фінансовий ринок

1. Фінансовий ринок як економічна категорія і економічні передумови його функціонування.
2. Суб'єкти та структура фінансового ринку.
3. Сутність цінних паперів, їх класифікація.
4. Державне регулювання фінансового ринку.

Тема 8. Страхування. Страховий ринок.

1. Економічна природа і сутність страхування.
2. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.
3. Функції страхування та його класифікація.
4. Поняття страхового фонду та форми його організації.
5. Сутність страхового ринку і його інфраструктура.
6. Розвиток страхового ринку в Україні.
7. Соціальне страхування та його суспільне призначення.
8. Пенсійне страхування. Пенсійна реформа в Україні.

Тема 9. Міжнародні фінанси

1. Сутність і призначення міжнародних фінансів.
2. Структура міжнародних фінансових організацій.
3. Світовий фінансовий ринок.
4. Міжнародні фінансові інститути, їх роль у розвитку світової економіки.

Тема 10. Фінансовий менеджмент

1. Сутність фінансового менеджменту.
2. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
3. Фінансовий механізм.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання завдань для самостійної роботи студентів, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Форми індивідуально-консультативної роботи з теоретичної частини навчальної дисципліни "Фінанси":

індивідуальні консультації (питання-відповідь щодо дискусійних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

групові консультації (розгляд типових прикладів, практика впровадження та використання нових методів та методик).

Індивідуально-консультативна робота для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу здійснюють у вигляді:

захисту індивідуального завдання, виконаних самостійно;

підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

підготовки робіт для участі на науково-практичній конференції.

8. Методи навчання

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів та їх зацікавленість процесом і результатами навчальної праці забезпечується не окремими фрагментарними заходами, а якісною організацією всіх компонентів навчального процесу. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів під час викладання дисципліни "Фінанси" пов'язана, на-

самперед, із новими формами, методами та засобами навчання, що отримали назву "активних". Серед них: ділова гра, проблемні лекції, метод проектів, мозкові атаки тощо (табл. 8.1).

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності ухвалювати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів	<i>Семінари-дискусії:</i> "Фінанси як наукове підґрунтя гармонізації інтересів учасників процесу створення ВВП"
<i>Тема 2.</i> Генезис та еволюція фінансів	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Етапи періодизації становлення фінансової науки" <i>Семінар-дискусії:</i> "Економічна природа і призначення фінансів"
<i>Тема 3.</i> Фінансове право і фінансова політика	<i>Мозкові атаки</i> з питання "Сучасна фінансова політика України і роль держави в її забезпеченні"
<i>Тема 4.</i> Податки. Податкова система	<i>Дискусія</i> "Роль місцевих податків і зборів у розвитку регіонів України"
<i>Тема 5.</i> Бюджет. Бюджетна система	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Недоліків законодавчої бази функціонування бюджетної системи України"
<i>Тема 6.</i> Корпоративні фінанси	<i>Дискусія</i> "Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств у сучасних умовах господарювання та шляхів їх вирішення". <i>Дискусія</i> "Обґрунтування методу визначення доходу від реалізації продукції підприємства за звітний період". <i>Дискусія</i> "Обґрунтування чинників збільшення виручки від реалізації продукції та встановлення зовнішніх чинників, призводять до зменшення виручки від реалізації продукції підприємств"
<i>Тема 7.</i> Фінансовий ринок	<i>Дискусія</i> "Необхідність розвитку фінансового ринку для економічного потенціалу України"

1	2
<i>Тема 8.</i> Страхування. Страховий ринок	<i>Дидактична гра</i> "Розрахунок страхових тарифів із ризикових видів страхування"
<i>Тема 9.</i> Міжнародні фінанси	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Механізм збалансування структури фінансової системи в умовах економічної кризи"
<i>Тема 10.</i> Фінансовий менеджмент	<i>Ділова гра</i> "Формування оптимального інвестиційного портфелю"

Основна дидактична цінність ігрового методу в тому, що він відкриває перед студентами пізнавальні можливості, які не доступні їм за інших умов. У діловій грі відтворюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності спеціалістів, і студент виконує квазіпрофесійну діяльність, що несе в собі риси як навчальної, так і майбутньої професійної діяльності. Використання методик активізації процесу навчання подано в табл. 8.2.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів	<i>Семінари-дискусії:</i> "Фінанси як наукове підґрунтя гармонізації інтересів учасників процесу створення ВВП"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Генезис та еволюція фінансів	<i>Семінари-дискусії:</i> "Економічна природа і призначення фінансів"	
<i>Тема 4.</i> Податки. Податкова система	<i>Дискусія</i> "Роль місцевих податків і зборів у розвитку регіонів України"	
<i>Тема 6.</i> Корпоративні фінанси	<i>Дискусія</i> "Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств у сучасних умовах господарювання та шляхи їх вирішення". <i>Дискусія</i> "Обґрунтування методу визначення доходу від реалізації продукції підприємства за звітний період". <i>Дискусія</i> "Обґрунтування чинник збільшення виручки від реалізації продукції та встановлення зовнішніх чинників, призводять до зменшення виручки від реалізації продукції підприємств"	

1	2	3
Тема 7. Фінансовий ринок	Дискусія "Необхідність розвитку фінансового ринку для економічного потенціалу України"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
Тема 8. Страхування. Страхувальний ринок	Дидактична гра "Розрахунок страхових тарифів із ризикових видів страхування"	Презентації, дидактична гра, ділова гра
Тема 10. Фінансовий менеджмент	Ділова гра "Формування оптимального інвестиційного портфелю"	

Ділова гра – це моделювання реальної діяльності фахівця у спеціально створеній проблемній ситуації. У навчальному процесі ділова гра використовується з метою закріплення тих знань, які отримує студент під час лекційної та самостійної роботи. Застосування ділових ігор дозволяє максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності, враховувати реалії сьогодення, приймати рішення в умовах конфліктних ситуацій, відстоювати свої позиції, розвивати в учасників гри колективізм і відчуття команди, отримати результати за досить обмежений час. У спеціально створених умовах майбутній спеціаліст програє найрізноманітніші життєві та виробничі ситуації, що допомагають йому сформулювати світогляд, відстояти свою позицію, набути професійних знань (компетентностей), умінь та навичок.

Проблемні лекції передбачають виклад матеріалу, що містить систему проблем і вимагає самостійної пошуково-дослідницької діяльності студентів. На таких лекціях здійснюється диференційований підхід до навчання (з виділенням формальних груп за рівнями можливої активності). Психологічна підготовка розпочинається із проблемної ситуації, аналізу суперечностей, формулювання проблеми, а потім залучення студентів до її розв'язування. Уточнення опису ситуації, приклади з практики, формулювання проблемних запитань, участь у пошуку відповідей на них – характерні особливості діяльності студентів; викладач максимально залучає їх до участі в лекції.

Зміст проблемної лекції відображає найновіші досягнення науки і передової практики, об'єктивні протиріччя на шляху наукового пізнання і засвоєння його результатів у навчанні. Таким чином, для проблемного викладу відбираються вузлові, найважливіші розділи курсу, які у своїй сукупності складають основний концептуальний зміст навчальної дисци-

пліни "Фінанси" і є найбільш важливими для майбутньої професійної діяльності і найбільш складними для засвоєння студентами.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, як правило, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин, їх використовують для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх студентів.

Мозкові атаки – це метод вирішення невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити й здійснити їх структурування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників із приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Метод Дельфі використовують із метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і ухвалюють управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на заняттях;
- захист індивідуального наукового завдання;
- проведення поточного експрес-опитування;
- проведення письмових контрольних робіт;
- проведення колоквіуму.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквіуму. *Колоквіум* – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Його проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену. *Семестрові екзамени* – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводять як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності подання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Контроль містить вирішення практичних завдань щодо перевірки знань та розрахункових навичок щодо основних категорій навчальної дисципліни. Контрольні роботи проводиться протягом семестру та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем дисципліни.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання самостійного завдання є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подання матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент має можливість добирати залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого ухвалюється рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно. Приклад екзаменаційного білета подано нижче.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Спеціальність: _____ . Семестр _____

Перший (бакалаврський) рівень

Навчальна дисципліна "Фінанси"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ 1

Контрольно-тестове завдання. Охарактеризуйте фондовий ринок в Україні. Які із цінних паперів є найбільш поширеними в Україні?

Завдання 1. Економіка країни характеризується такими даними: фактичний ВВП становить 4 000 млрд грн; потенційний 4 200 млрд грн; гранична схильність до споживання дорівнює 0,8.

1. На скільки повинні змінитися державні закупівлі для досягнення економікою країни рівноважного стану за умови, що макроекономічні показники залишаться незмінними?

2. На скільки повинна змінитися величина податкових надходжень, щоб економіка країни досягла рівноважного стану?

Завдання 2. Використовуючи дані статистичних бюлетенів "Національні рахунки України", розрахуйте та проаналізуйте показники ВВП за категоріями кінцевого використання. Зробіть висновки (табл. 1).

Показники ВВП України за 2010 – 2015 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сальдо експорту-імпорту товарів і послуг, усього, у т. ч.:						
експорт товарів і послуг	323 205	444 859	423 564	520 585	666 577	691 361
імпорт товарів і послуг	-364 373	-520 588	-438 860	-552 148	-747 430	-806 004

Завдання 3. На основі даних табл. 2 здійсніть аналіз динаміки зведеного бюджету України за вказаний період. Відповідь представте графічно та аргументуйте відповідь стосовно сальдо державного бюджету, фінансової моделі за рівнем централізації ВВП.

Загальне державне управління у 2012 – 2016 роках (млн грн)

Показник	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи	453 1 21,0	559 710,6	628 968,2	636 386,1	641 973,1
Видатки з урахуванням кредитування	525 441,4	594 110,5	687 249,7	699 205,2	717 575,9
Дефіцит "" / профіцит "+"	-72 320,4	-34 399,9	-58 281,5	-62 819,1	-75 602,8
Фінансування:	72 320,4	34 399,9	58 281,5	62 819,1	75 602,8
зовнішнє	47 174,6	14 501,6	10 704,2	13 898,5	42 175,0
внутрішнє	25 145,8	19 898,3	47 577,3	48 920,6	33 427,8
в тому числі: приватизація	1 093,4	11 480,3	6 763,5	1 480,0	466,9
Довідково: ВВП (СНР2008)	1 120 585	1 349 178	1 459 096	1 522 657	1 566 728 ^{б)}

Завдання 4. Інвестор має капітал у розмірі 1 млн грн, який він планує вкласти, або у ф'ючерси на срібло, які коштують 14 грн за унцію, або у ф'ючерси на нафту, яка коштує 23 грн за барель. Інвестор чекає, що ціни і на срібло, і на "чорне золото" зростуть на 20 % за три місяці. Депозит за один контракт на 5 000 унцій срібла складає 20 000 грн. Депозит за один контракт на 1 000 барелів нафти складає 10 000 грн. Якщо очікування інвестора виправдаються, і ціни на базисні активи зростуть, то рентабельність інвестицій за яким активом буде вищою?

Затверджено на засіданні кафедри управління фінансовими послугами.

Протокол № _____ від _____ року

Зав. кафедри _____

Екзаменатор _____

Критерії оцінювання виконання завдань екзаменаційної роботи.

Оцінювання результатів екзаменаційної роботи з навчальної дисципліни "Фінанси" здійснюють за 40-бальною шкалою відповідно до Положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою", затвердженого Наказом ректора ХНЕУ ім. С. Кузнеця № 1 від 30.08.2013 р.

Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань: контрольного-тестового (10 балів), трьох діагностичних завдань (по 6 балів за кожне) та евристичного завдання (12 балів). Бали за всі завдання додаються та розраховується загальна оцінка за іспитом (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Критерії оцінювання екзаменаційних завдань

Кількість балів	Відповідність вирішення завдання зазначеному опису
1	2
Критерії оцінювання контрольного-тестового завдання	
0	Відтворення навчального матеріалу не розпочато
1 – 2	Відтворено окремі, дуже поверхневі частини відповіді
3 – 4	Розкрито окремі складові питання, викладення матеріалу безсистемне, мають місце помилки
5 – 6	Розкрито окремі складові питання, викладення матеріалу безсистемне, нелогічне
7 – 8	Розкрито основну, фундаментальну частину питання, проте має місце деяка нелогічність під час вибору способу відповіді
9 – 10	Питання розкрито повністю, зроблено необхідні пояснення, наведено приклади, використано обґрунтований та творчий підхід під час вибору способу відповіді
Критерії оцінювання діагностичного завдання	
0	Завдання не вирішено зовсім або вирішено концептуально не правильно
1	Загальний підхід до вирішення завдання свідчить про володіння студентом мінімальним рівнем знань із поданого матеріалу
2	Під час вирішення завдання допущені помилки, але загальний підхід до вирішення завдання свідчить про володіння студентом мінімальним рівнем знань із поданого матеріалу
3	Завдання вирішено не в повному обсязі – більш ніж на 50 % від можливого (за попередньо правильно проведеними розрахунковими процедурами)
4	Вирішення містить певні логічні та математичні помилки під час правильного алгоритмі вирішення
5	Завдання містить певну кількість вірно проведених розрахунково-аналітичних процедур, але їх кількість не можна вважати достатньою
6	Завдання вирішено правильно, сформульовано відповідь, що містить висновок

1	2
Критерії оцінювання евристичного завдання	
0	Завдання не вирішено зовсім або вирішено концептуально не правильно
1 – 2	Під час вирішення завдання допущені помилки, але загальний підхід до вирішення завдання свідчить про володіння студентом мінімальним рівнем знань із поданого матеріалу
3 – 5	Завдання містить певні аргументації щодо досягнення мети, але їх рівень є поверхневим
6 – 8	Завдання містить певну кількість вірно проведених розрахунково-аналітичних процедур, але їх кількість не можна вважати достатньою
9 – 10	Завдання вирішено правильно, використані достатня кількість засобів для досягнення мети (як розрахункові так і аналітичні), але отримані дані не взаємозв'язані, загальний висновок обґрунтований не повністю

Таблиця 9.2

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів за темами наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10
0,5	0,5	5	3	3	15	3	10	10,5	0,5
Письмова контрольна робота 1					Письмова контрольна робота 2				
6					6				
Колоквіум – 10									
Підсумковий контроль (екзамен) – 40									
Сума – 100									

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів за навчальною дисципліною "Фінанси" наведена в табл. 10.2.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години		Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей	
		3	4			Форми контролю	Макс. бал
1	2	3	4	5	6	7	8
Здатність розуміти природу фінансів, їх необхідність в умовах товарного виробництва	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення основ теорії фінансової науки, закономірностей її законів	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми Вибір теми творчого завдання	Експрес-опитування на лекції 1, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	–
Здатність визначати взаємозв'язок фінансів з іншими категоріями у процесі вартісного розподілу	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення основних передумов становлення та виокремлення із економічної теорії фінансову науку	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Підготовка до експрес-опитування на лекції. Виконання домашнього завдання	Експрес-опитування на лекції 1, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	–

1	2	3	4	5	6	7	8
Здатність розуміти основні засади фінансової політики України на сучасному етапі	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Фінансове право та фінансова політика	Робота на лекції	0,25
						Експрес-опитування на лекції	4
		2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення елементів, суб'єктів та об'єкта фінансового права	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25	
		3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 2, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	-	
	3						Пошук теоретичного та аналітичного матеріалу за темою творчого завдання
	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Фінансове право та фінансова політика	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення елементів, суб'єктів та об'єкта фінансового права	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 2, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	-	
							4

1	2	3	4	5	6	7	8	
Здатність визначати сутність податків та податкової системи. Здатність аналізувати основні фактори, які впливають на процес оподаткування та функціонування податкової системи	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Податки. Податкова система	Робота на лекції	0,25	
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення податку на прибуток, податку на додану вартість	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25	
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 2, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	-	
					Виконання творчого завдання			
		6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Податки. Податкова система	Робота на лекції	0,25
	2			Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення податку з доходів фізичних осіб	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25	
	СРС		4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 2, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	-	
	Підготовка до письмової контрольної роботи. Виконання творчого завдання							
	Здатність визначати основні елементи бюджету та бюджетної системи України. Здатність до впровадження основних принципів функціонування бюджетної системи України	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	Робота на лекції	0,25
				2	Практичне заняття	Виконання практичних завдань щодо розрахунку показників виконання місцевих бюджетів за видатками та доходами, визначення показників бюджетної безпеки	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
Перевірка ДЗ 2							2	

1	2	3	4	5	6	7	8		
	8	СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 2, письмова контрольна робота на практичному занятті 1	–		
					Вирішення ситуаційних завдань щодо визначення сутності та структури бюджетної системи України				
		Ауд.	2	2	Лекція	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система	Робота на лекції	0,25	
						Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо визначення сутності факторів виникнення бюджетного дефіциту. Визначення резервів фінансування бюджетного дефіциту	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	4	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції №2, письмова контрольна робота на практичному занятті 2	–	
						Виконання творчого завдання			
		Здатність до визначення статутного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм. Здатність до аналізу формування фінансових ресурсів підприємства за джерелами їх походження	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Корпоративні фінанси	Робота на лекції	0,25
								Експрес-опитування на лекції 2	4
	СРС			4	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо проведення аналізу факторів, які впливають на порядок формування фінансових ресурсів та статутного капіталу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
							Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування на лекції 3, письмова контрольна робота на практичному занятті 2
				Виконання домашнього завдання					

1	2	3	4	5	6	7	8
Здатність до визначення сутності фінансового ринку як елемента фінансової системи держави. Здатність до аналізу основних факторів, які впливають на функціонування структурних елементів фінансового ринку. Здатність до обґрунтування особливостей функціонування та розвитку фінансового ринку в різних країнах	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Корпоративні фінанси	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо проведення аналізу чинників, які впливають на порядок формування фінансових ресурсів та статутного капіталу підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Виконання домашнього завдання	Експрес-опитування на лекції 3, письмова контрольна робота на практичному занятті 2	–
	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Фінансовий ринок	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Визначення особливостей та пріоритетних напрямків розвитку фінансового ринку в Україні. Впровадження провідного міжнародного досвіду функціонування фінансового ринку в практику України	Активна участь у виконанні практичних завдань Перевірка ДЗ 3	0,25 4
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Діагностування та визначення пріоритетних напрямів державного регулювання фінансового ринку. Підготовка до КР	Експрес-опитування на лекції 3, письмова контрольна робота на практичному занятті 2	–
	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Фінансовий ринок	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Оцінка ефективності та необхідності достатнього рівня розвитку структурних елементів фінансового ринку. Дослідження передового досвіду взаємодії фінансового сектора економіки держави з реальним	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Виконання домашнього завдання	Експрес-опитування на лекції 3, письмова контрольна робота на практичному занятті 2	–

1	2	3	4	5	6	7	8
Здатність до здійснення процесу страхування	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Страхування. Страховий ринок	Робота на лекції	0,25
						Експрес-опитування на лекції 3	4
			2	Практичне заняття	Виконання практичних завдань щодо визначення розміру страхового відшкодування	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Колоквіум, письмова контрольна робота на практичному занятті 2	–
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Страхування. Страховий ринок	Робота на лекції	0,25
			2	Практичне заняття	Визначення закономірностей формування оптимального співвідношення фінансових ресурсів підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25
					Письмова контрольна робота на практичному занятті 2	6	
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Підготовка до колоквіуму	Колоквіум	–
Здатність до аналізу чинників, які впливають на процес розподілу фінансового капіталу в міжнародному просторі	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Міжнародні фінанси	Робота на лекції	0,25
						Колоквіум	10
		2	Практичне заняття	Визначення сутності, принципів функціонування та складових міжнародних фінансів. Визначення об'єктів. Визначення суб'єктів міжнародних фінансів. Обґрунтування напрямів системи руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25	

1	2	3	4	5	6	7	8	
Здатність до фінансового оцінювання ефективності інвестицій у засоби виробництва. Здатність до фінансового оцінювання ефективності інвестицій у фінансові активи. Здатність до оцінки інвестиційного проекту і обґрунтування доцільності інвестування	16	CPC	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття Повторення матеріалів змістовних модулів, повторення		–	
		Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Фінансовий менеджмент	Робота на лекції	0,25	
			2	Практичне заняття	Аналіз доцільності фінансових та реальних інвестицій. Визначення особливостей врахування фактору часу під час інвестування	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,25	
	CPC	8	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття		–		
	СЕСІЯ	Ауд.	2	Передекзам. консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40	
			3	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білета			
		CPC	10	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів			
	УСЬОГО годин			150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100
	із них				із них			
	аудиторні			40 %	поточний контроль			60
самотійна робота			60 %	підсумковий контроль			40	

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Розподіл балів за тижнями

Теми		Лекційні заняття	Практичні заняття	Домашні завдання	Самостійне завдання	Експрес-опитування	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Тема 1	1 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 2	2 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 3	3 тиждень	0,25	0,25	–	–	4	–	–	4,5
	4 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 4	5 тиждень	0,25	0,25	2	–	–	–	–	2,5
	6 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 5	7 тиждень	0,25	0,25	2	–	–	–	–	2,5
	8 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	6	–	6,5
Тема 6	9 тиждень	0,25	0,25	–	10	4	–	–	14,5
	10 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 7	11 тиждень	0,25	0,25	2	–	–	–	–	2,5
	12 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Тема 8	13 тиждень	0,25	0,25	2	–	4	–	–	6,5
	14 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	6	–	6,5
Тема 9	15 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	10	10,5
Тема 10	16 тиждень	0,25	0,25	–	–	–	–	–	0,5
Усього		4	4	8	10	12	12	10	60

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – Київ : Знання, 2009. – 492 с.
2. Глущенко В. В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях : навч. посіб. / В. В. Глущенко. – Київ : Ліра-К, 2014. – 344 с.
3. Михайловська С. М. Фінанси в схемах і таблицях : навч. посіб. / С. М. Михайловська. – Київ : Ліра-К, 2014. – 386 с.
4. Поважний О. С. Фінанси у схемах і таблицях : навч.-метод. посіб. / О. С. Поважний. – Київ : Ліра-К, 2014. – 440 с.
5. Теорія фінансів : підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник та ін. ; [за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
6. Фінанси : навч. посібн. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун та ін. – Київ : Знання, 2010. – 274 с.
7. Фінанси : навч. посіб. / Ю. М. Барський, Н. А. Вахновська, М. В. Демидович та ін. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – 570 с.
8. Фінанси : підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін. – Київ : Знання, 2009. – 611 с.
9. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – Київ : Знання, 2012. – 687 с.

11.2. Додаткова

10. Говорушко Т. А. Страхові послуги : підручник / Т. А. Говорушко. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
11. Еш С. М. Фінансовий ринок : навч. посібн. / С. М. Еш. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
12. Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України / А. О. Єпіфанов. – Київ : Наукова думка, 2008. – 370 с.
13. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. / І. В. Зятковський. – Тернопіль : Економічна думка. – 2010. – 275 с.
14. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посіб. / Д. І. Коваленко. – Київ : Ліра-К, 2013. – 578 с.
15. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвинова. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 640 с.
16. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.

17. Кудряшов В. П. Фінанси : навч. посіб. / В. П. Кудряшов. – Київ : Ліра-К, 2011. – 352 с.

18. Податкова система : навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Александрюк, Т. О. Дулік, Л. Г. Маркова та ін. – Дніпропетровськ : Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. – 197 с.

19. Страхування: теорія та практика : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко та ін. ; [за заг. ред. Н. М. Внукової]. – Харків : Бурун-Книга, 2009. – 656 с.

20. Тарасенко, І. О. Фінанси підприємств : підручник / І. О. Тарасенко, Н. М. Любенко. – Київ : КНУТД, 2015. – 360 с.

21. Фінанси : практикум / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України" ; [І. О. Школьник, Н. А. Дехтяр, О. В. Люта та ін.]. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2015. – 218 с.

22. Фінанси для фінансистів : підручник / О. А. Шеремет, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька [та ін.]; за заг. ред. Т. А. Говорушко – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 612 с.

11.3. Інформаційні ресурси

23. Бюджетний кодекс України : затверджено ВРУ від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

24. Податковий кодекс України : затверджено ВРУ від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

25. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України, затверджено ВРУ від 08.07.2010 р. № 2464-VI [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

26. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України, затверджено ВРУ від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

27. Про страхування : Закон України, затверджено ВРУ від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

28. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України, затверджено ВРУ від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електронний ресурс] // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Фінанси" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет фінансової науки та пізнання сутності фінансів					
Здатність розуміти природу фінансів, їх необхідність	Сутність економічних процесів на рівні держави, товарних ринків	Знання економічної категорії "фінансова наука", системних ознак фінансової науки	Визначати фінансову науку як науку, що вивчає явища та процеси, які здійснюються у державі під час її використання фондів фінансових ресурсів на цілі її економічного та соціального розвитку	Донесення до фахівців і нефахівців інформації щодо особливостей фінансових відносин із всієї сукупності грошових відносин	Коментувати теорії та наукові погляди сучасної світової наукової фінансової думки
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів					
Здатність визначати взаємозв'язок фінансів з іншими категоріями у процесі вартісного розподілу	Сутність поняття фінанси, історії економіки	Знання закономірностей генезису та еволюції фінансів залежно від конкретних історичних форм економічних відносин	Аналізувати та характеризувати передумови виникнення та розвитку фінансів залежно від конкретних історичних форм економічних відносин	Презентувати результати дослідження найсуттєвіших досягнень вітчизняного і зарубіжного досвіду становлення і розвитку фінансів	Здатність до подальшого самостійного навчання проблем щодо генезису та еволюції фінансів
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика					
Здатність розуміти основні засади фінансової політики України на сучасному етапі	Сутність та структура економічної політики держави	Знання особливостей функціонування фінансового права та фінансової політики в Україні	Аналізувати та використовувати методи фінансового права. Визначати особливості та основні складові, типи фінансової політики держави	Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із фінансового права та фінансової політики	Відповідальність за точність та коректність прийнятого рішення щодо формування фінансової політики держави та виконання норм права
Тема 4. Податки. Податкова система					
Здатність аналізувати процес оподаткування та функціонування податкової системи	Сутність фіскальної політики держави	Знання особливостей механізму податкових відносин в Україні, оптимізації податкових ставок	Аналізувати та визначати структуру податків. Впроваджувати основні методи управління податковою системою	Донесення до фахівців і нефахівців інформації щодо податкового навантаження.	Відповідальність за точність та коректність прийнятого рішення щодо розрахунку податкових нарахунків

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

49

1	2	3	4		
Тема 5. Бюджет. Бюджетна система					
Здатність визначати основні елементи бюджету та бюджетної системи України	Сутність фіскальної політики держави	Знання особливостей функціонування бюджетної системи України та бюджетного процесу на загальнодержавному та місцевому рівнях	Визначати основи бюджетного устрою, які характеризують напрями та форми вертикальної побудови бюджету	Донесення до фахівців і нефаківців інформації щодо структури бюджету держави	Здатність до подальшого самостійного навчання проблем бюджетної системи та устрою держави
Тема 6. Корпоративні фінанси					
Здатність до аналізу формування фінансових ресурсів підприємства за джерелами їх походження	Основи мікроекономіки	Знання закономірностей формування оптимального співвідношення фінансових ресурсів підприємства	Аналізувати чинники, які впливають на порядок формування фінансових ресурсів та статутного капіталу підприємства	Донесення власних висновків для ухвалення відповідних управлінських рішень під час формування фінансових відносин мікроб'єкта	Відповідальність за точність та коректність ухваленого рішення щодо стратегій із формування фінансових ресурсів
Тема 7. Фінансовий ринок					
Здатність до визначення сутності фінансового ринку як елемента фінансової системи держави	Сутність поняття фінанси, грошово-кредитної політики	Знання основ формування і функціонування фінансового ринку, особливостей та пріоритетних напрямів розвитку фінансового ринку в Україні	Визначати перспектив розвитку фінансового ринку. Оцінювання ефективності та необхідності достатнього рівня розвитку структурних елементів фінансового ринку	Виробляти та чітко формулювати аргументи щодо власної позиції із питань умов використання фінансових послуг та інструментів фінансового ринку	Здатність до подальшого самостійного навчання проблем щодо надання фінансових послуг
Тема 8. Страхування. Страховий ринок					
Здатність до здійснення процесу страхування	Сутність та структури фінансового ринку	Знання функцій та принципів страхування, класифікації страхування	Аналізувати форми страхування. Аналізувати організацію страхового забезпечення	Донесення власних висновків для ухвалення відповідних управлінських рішень під час проведення операцій страхування	Відповідальність за коректність ухваленого рішення щодо операцій страхування
Тема 9. Міжнародні фінанси					
Здатність до аналізу процесу розподілу фінансового капіталу в міжнародному просторі	Сутність зовнішньоекономічної діяльності держави	Знання основ функціонування системи міжнародних фінансів, система руху міжнародних фінансових потоків	Обґрунтовувати напрями системи руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів	Донесення власних висновків для ухвалення відповідних управлінських рішень під час організації міжнародних фінансових потоків	Здатність до подальшого самостійного навчання проблем організації міжнародних фінансів
Тема 10. Фінансовий менеджмент					
Здатність до управління фінансовими відносинами на макро та мікрорівнях	Основи мікроекономіки	Знання сутності фінансового менеджменту та його складових, організаційне та інформаційне забезпечення	Визначати фінансові норми і нормативи, ліміти і резерви, здійснювати контроль у межах фінансових відносин	Здатність до взаємодії з органами управління державними фінансами. Здатність до координації управління фінансами	Процедури і технології ухвалення управлінських рішень у сфері фінансів

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни.....	12
5. Теми практичних занять	13
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	15
6. Самостійна робота	19
6.1. Питання для самостійного опрацювання	22
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики	24
7. Індивідуально-консультативна робота	26
8. Методи навчання	26
9. Методи контролю	31
10. Розподіл балів, які отримують студенти	37
11. Рекомендована література.....	46
11.1. Основна	46
11.2. Додаткова	46
11.3. Інформаційні ресурси.....	47
Додатки.....	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ФІНАНСИ

**Робоча програма
для студентів спеціальності 075 "Маркетинг"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Остапенко** Вікторія Миколаївна

Відповідальний за видання *Н. М. Внукова*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2017 р. Поз. № 55 ЕВ. Обсяг 51 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.